

Телеграф-авеню

Над «Брукленд Рекордз», магазином вінтажного вінілу на Теле-граф--авеню, яким володіють чорношкірий Арчі Столлінгз і єврей Нет Яффе, гуснуть хмари: неподалік заплановано будівництво величезного торговельного центру. Чоловіки хвилюються не тільки за свій бізнес — їхня дружба теж проходить випробування. Непростий період переживають і їхні дружини, самовіддані акушерки Гвен і Авіва. Як грім з ясного неба з'являється Тіт, який стає кращим другом сина Нета, Джуліуса. До того ж Лютер, батько Арчі і колишній популярний актор, втрапляє у чергову халепу... Усі ці колізії розгортаються на строкатому тлі із джазу, кіно 70--х, кунг-фу, яскравих емоцій і таємних історій, з додаванням знаних імен і фактурних персонажів. Живий, добрий, атмосферний роман, який звучить, пульсує, виграє і зачаровує, як це завжди відбувається з творами Майкла Шебона.

МАЙКЛ ШЕБОН

ТЕЛЕГРАФ
АВЕНЮ

ФАБУЛА
ВИДАВНИЦТВО

Ейлет, від уколу голки до найглибшої западини

Називай мене Ішмаслем.
Ішмаель Рід, можливо.

I. Кремова мрія

Білий хлопчик мчав на скейтборді, на буксирі, тримаючись рукою за плече чорного хлопчини на велосипеді з фіксованою передачею, який крутив педалі попереду. Темний серпневий ранок у глибині рівнин. Скреготіння шин. Переривчасте шелестіння коліщаток скейтборда по асфальту. Літній Берклі, від якого тхне старою жінкою, дев'ятьма різними видами жасмину й котячою сечею.

Чорний хлопець виструнчився, відпустив кермо. Білий роз'єднав вагони їхнього маленького потяга. Схрестивши руки, чорний схопився за нижній край футболки й стягнув її через голову. Затримався в середині одежини, нікуди не кваплячись, а вони тим часом прямували до наступної плями світла під ліхтарем. За мить, можливо, чорний хлопець зірве з себе ту футболку, запахе край до задньої кишені, й решту дороги вона майорітиме за спиною, як той прапор. Білий хлопчисько дригатиме ногами, відштовхуватиметься й розмахуватиме руками, намагаючись ухопити долонею гладеньку чорну шкіру. Та наразі хлопчина на скейтборді котив собі за сліпим відчайдухом, намагаючись не відставати.

* * *

Місяцеликий, довготелесий, завжди трохи напідпитку, Арчі Столлінгз панував за прилавком «Брукленд Рекордз» — на колінах якийсь малюк, поверх гарбузово-жовтої водолазки рудувато-коричневий вельветовий піджак, в якому він, і так схожий на Гамеру, перетворювався на абсолютну, доволі симпатичну його копію, такий собі літаючий мутант-черепашка з японських фільмів. Дитину він підхопив під ліву руку, а правою перебирав уміст восьмого з п'ятнадцяти ящиків, що їх прислали з «Бенезра естейт», записи в ящику номер вісім мали саме такий присмак, як і любив Арчі: підчеревина джазу, добряче присолена й присмачена фанком. «*Electric Byrd*» (Blue Note, 1970). Джонні Гаммонд. Перші два сольні альбоми Мелвіна Спаркса. Чарлз Кайнард,

«*Wa-Tu-Wa-Zui*» (Prestige, 1971). Арчі перебирав записи й слухав, час від часу примружуючи очі, м'ятний квадрофонічний наполегливий голос покійного Аїрто у «*Fingers*» (СТІ, 1972), що лунав з вірного динаміка студії, який власноруч відкопав на смітнику Нет Яффе, а до життя повернув Арчі, колишній військовий інженер гелікоптерів, який входив до 37,5 відсотків — коли він востаннє перевіряв — бакалаврів з електротехніки, що вийшли з університету Сан-Франциско.

Наука каталогізування однією рукою: витягти платівку з ящика, зсунути паперову обгортку з конверта. Просунути пальці всередину конверта. Витягти платівку, торкаючись кінчиками пальців лише етикетки. Покрутити диск у ранковому світлі, що лилося крізь вікно. В цьому рівному східному світлі, що розкривало всі таємниці, безжальному й поблажливому, завжди готовому розповісти всю правду про стан платівки. (Хоча Нет Яффе і запевняв, що то не світло, а вікно, великий прямокутник пітсбурзького скла, яке за шістдесят із гаком років свого існування в приміщенні, де наразі розташовувалась «Брукленд Рекордз», а колись було відоме як перукарня Спенсера, отримало щеплення від усіляких різновидів лайна.)

Арчі погойдувався, заплющивши очі, відчуваючи вагу дитини, вдихаючи запах мастила, що точився від басової лінії Рінго Тільмана, згадуючи очі Елсбет Гетачу, коли вона вчора працювала своїм ротиком у приватному кабінеті ефіопського ресторану «Цариця Савська». Стрімка дуга її верхньої губи, кінчик язика, який так і виписував «Аддис-Абеба» на струні його члена. Він погойдувався, тримаючи малюка, вбираючи в себе цей суботній ранок, доки сусідські чоботи не принесли до дверей поганих новин, і міг би робити це, здається, цілий день, довіку.

— Бідолашний Боб Бенезра,— сказав Арчі малюку.— Особисто я його не знав, але мені його шкода. Лишити всі ці чудові платівки. Ось так і стають атеїстами, Роландо, варто лише поглянути на цей неймовірний вініл, що лишив по собі бідолаха.— Не таке вже й мале це дитинча, час навчити його правді життя, викласти всі факти про життя та смерть.— Що ж то за небеса, куди не можна прихопити свої платівки?

Малюк, певне, зрозумів, що питання риторичне, тож навіть не спробував на нього відповісти.

* * *

Нет Яффе заявився на роботу не в гуморі, як це буває п'ять разів із одинадцяти, хоча, якщо вже бути поблажливим, можна сказати, що чотири рази з дев'яти. Його поганий настрій відділяв його від світу, як шолом скафандра, й бідолаха Нет застряг усередині не в змозі зрозуміти, чи придатна атмосфера до дихання, ще й позбавлений будь-якого приладу, що підказав би, коли скінчиться його запас кисню. Він зачинив двері на засув, дзенькнувши ключами, й зробив це також однією рукою, бо лівою притискав до себе ящик із платівками. Нет увійшов, пригнувши голову, мугикаючи щось собі під носа; у цьому мугиканні цікава мелодія змінювалася якоюсь відстойною сучасною попсовою пісенькою; можна було мугикати навіть сердитого листа до недбалого власника манікюрного салону за два квартали звідси або до редактора «Окленд Триб'юн», чиї шпальти часто-густо були прикрашені Нетовими сердитими листами; мугикати можна було й перші фрагменти нової теорії взаємовідносин між босанова й гуртом «*Nouvelle Vague*»; мугикав він навіть тоді, коли не видавав ані звука, навіть коли спав, якась струна в глибині кісток Натанієля Яффе завжди бриніла.

Він зачинив двері, замкнув їх зсередини, поставив ящик на стіл і повісив свого капелюха-федору кольору притрушеного попелом вугілля, ще й у тонесеньку смужечку, на один з дев'яти подвійних сталевих гачків, які також лишилися від часів перукарні Спенсера. Провів пальцем по волоссю, ще кучерявішому, ніж у Арчі, яке вже почало рідшати на лінії проділу. Обернувся, розправив краватку — попіджонськи широку, чорну зі сріблястою іскрою, завважив стан ящику номер вісім. Кілька разів прокрутив голову на шийних суглобах, ніби хрустіння кісток й напруга давали надію звільнитися від того, що змушувало його мугикати.

Він попрямував у глибину студії і зник за завісою з намистин, старанно розфарбованою сином Нетом, Джулі: портрет Майлза Девіса

в образі мексиканського святого; страждаюче серце святого Майлза відкрите, обплутане колючим дротом. Схожість не ідеальна, якщо чесно, і Арчі він більше нагадував Мукі Вілсона, та, певно, нелегко намалювати чийсь портрет на тисячі півдюймових намистин, мало хто, крім Джуліуса Яффе, закінчив би роботу, ба взагалі б за неї взявся. За хвилину Арчі почув, як у туалеті спустили воду, тоді приступ сердитого кашлю, і батько Джуліуса повернувся до кімнати, готовий розпочати черговий робочий день.

— Чия це дитина? — запитав він.

— Яка дитина? — відгукнувся Арчі.

Нет відсунув засув на дверях і перевернув вивіску, інформуючи світ, що «Брукленд Рекордз» відкриті для серйозних справ. Він іще разок прокрутив череп на верхівці хребта, щось замуликав, знову закашлявся. Повернувся до свого партнера, мало не палаючи від люті.

— Ми в абсолютній дупі, — заявив він.

— За статистику це цілком імовірно, — погодився Арчі. — Як це сталося в нашому випадку?

— Я щойно від Синглтері.

Їхній домовласник, містер Гарнет Синглтері, Король Брязкалець, торгував декоративними ґратами, золотими каблучками та мотузкою на ярди за три будинки від «Брукленд». Йому належав цілий квартал плюс ще з дюжину будинків у різних частинах Західного Окленду. Роздрібна торгівля, комерція. Синглтері — інформаційний кит, що прокладає свій міграційний маршрут крізь район, збираючи чутки, невтомно відціджуючи з них поживні речовини, пропускаючи крізь китовий вус. Він жодного долара не заплатив, щоб покопирсатись у ящиках з платівками, але все одно був постійним клієнтом, заходив мало не через день, просто щоб перевірити. Стежив за балансом істини й дурні в цьому потоці.

— Невже? — озвався Арчі. — І що сказав Синглтері?

— Сказав, що ми в дупі. Серйозно, чому у тебе дитина?

Арчі опустил очі на Роландо Інгліша, норувистого молодика з гарненьким ротиком і м'якенькими каштановими кучериками, що від поту поприлипали до голови, запханого до комбінезончика, а тоді ще й загорнутого в жовтеньку ковдру. Арчі підкинув Роландо Інгліша й задоволено кивнув, почувши хрюкання зсередини. Мати Роландо Інгліша, Аїша, була дочкою Короля Брязкалець. Арчі запропонував Аїші перекласти Роланда йому в руки на пів дня, нехай бо жіночка придбає дрібничок малюку чи що там їй потрібно. Дружина Арчі чекала на їхню першу дитину, й Арчі спало на думку, що за такої загрози батьківства не завадить йому трохи потренуватись до жовтня, коли мусило народитись немовля, може, це полегшить шок від того, що в тридцять шість ти раптом стаєш практикуючим батьком. Тож вони з Роландо вирушили на екскурсію до аптеки «Волгрінс», і Арчі був аж ніяк не проти такої прогулянки файного серпневого ранку. Тридцять доларів, отриманих від Аїші, Арчі витратив на підгузки, серветки, молочну суміш, пляшечки та пакетик сосок — Аїша дала йому список,— тоді сів на ослін на зупинці просто під аптекою, де вони з Роландо Інглішем змінили смердючий підгузок, трохи перекусили, Арчі прикінчив пакунок глазурованих дірок від «Американської федерації пончиків», а Роландо Інгліш дозволив притрусити себе щедрою порцією дитячої присипки.

— Це Роландо,— відповів Арчі.— Позичив його в Аїші Інгліш. Нічого такого він іще робити не вміє, але хлопець милий. Слухай, Нете, ти тут кинув кілька фраз, з яких я зрозумів, що ми певною мірою в дупі.

— Я зустрів Синглтері.

— І він тебе просвітив.

Нет крутонув ящик з платівками, що приніс із собою, дисків тридцять п'ять-сорок у ящику з-під бананів, і почав ліниво їх перебирати. Спочатку Арчі вирішив, що Нет приніс їх із дому, платівки з власної колекції, які він хотів продати, або ті, що брав додому, щоб розібратись,— межа між приватною колекцією та товарами крамниці була дуже розпливчастою. І побачив Арчі, що все це лише

добровольці. Платівка Джуїс Ньютон, поганий останній альбом «*Commodores*», «*Christmas*» від «*Care Bears*». Сміття, непотріб, сумні залишки торгівлі на ярди. Осиротілі бібліотеки платівок безупинно кликали своїх партнерів, хоч би куди їх закинула доля, але цей сигнал лиха могли почути лише Нет та Арчі. «Цей хлопець може поїхати до Антарктиди,— якось сказала Авіва Рот-Яффе своєму чоловікові,— і повернутися звідти з коробкою вінілу сімдесят восьмого року». І от, з надією і безнадійно, Нет перебирав свій останній улов, де кожен диск був потенційною знахідкою, хоча шанси зменшувалися вдсятеро з кожною навмання обраною платівкою, що свідчила про поганий смак того, хто їх викинув.

— Енді Гібб,— вимовив Нет, навіть не намагаючись забарвити слова презирством, просто додав до імені та після фантоми лапок, ніби то було відоме прізвисько. Він витяг диск «*After Dark*» (RSO, 1980) і підніс його до Роландо Інгліша, щоб той добре роздивився.— Тобі подобається Енді Гібб, Роландо?

Схоже, Роландо Інгліш ставився до останнього альбому молодшого Гібба більш поблажливо, ніж його співрозмовник.

— Мушу погодитися, він таки милий,— сказав Нет таким тоном, наче зробив поступку, ніби в них із Арчі була суперечка з цього приводу, хоча нічого такого Арчі не пригадує.— Дай його.

Арчі передав немовля Нетові і лише зараз відчув, як затекло плече. Нет підхопив хлопця обома руками під пахви й підняв, піднісши до обличчя. Роландо Інгліш, щосили намагаючись утримати головку, зустрівся з Нетом поглядом, і вигляд у нього був такий, ніби він охоче полегшив би життя Енді Гіббу, Нету Яффе та взагалі будь-кому. Доки ці двоє роздивлялись один одного, мелодія, що її мугикав Нет, стала тихою, схожою на колискову. Малюк Роландо припав йому до серця, ніби купка шкарпеток, ретельно скручених і запханих в одну велику шкарпетку, щільний і сонний, геть не такий, як ті відчайдухи, що бува гасають вулицями.

— У мене теж був малюк,— мрійливо-тужливо заявив Нет.

— Я пам'ятаю.

То було приблизно тоді, коли вони познайомились з Нетом, граючи на весіллі в клубі друзів природи на Хоакіна Міллера. Арчі тоді щойно повернувся з Перської затоки і в останню мить замінив штатного басиста Нета. Наразі колишньому малюку Джуліусу виповнилося вже п'ятнадцять, і Арчі вважав його принаймні таким же милим диваком, як і завжди. Чув якісь таємні співзвуччя, писав поезію клінгонською мовою, малював на нігтях обличчя Джека Скеллінгтона. До дитячого садочку ходив у лосинах та балетній пачці, приходив додому й слухав альбом Барбрі Стрейзанд. Навіть у три-чотири роки любив поговорити, як і батько. Розповідав, що французька випічка походить аж ніяк не з Франції, а німецький шоколадний торт не з Німеччини. Та сама тенденція зациклюватись на смакуванні питання. Останнім часом він, схоже, спілкувався якимось таємним шифром підлітків, розшифрувати який могли лише батьки, і це зводило їх з розуму.

— Малюки такі милі,— зітхнув Нет.— З ними можна поцілуватись по-ескімоськи.— Так вони з Роландо й зробили, потершись носами, і хлопчик так і висів собі, не протестуючи.— Так, Роландо гарненький.

— Я теж так подумав.

— Дружить зі своєю головою.

— Скажи? — відгукнувся Арчі.

— Тому й називають його головним, еге ж? Так, так. Головний. Його можна з'їсти.

— Можливо. Але не так уже мені й хочеться їсти дітей.

Нет оглянув Арчі так, як сам Арчі оглядав лицьовий бік платівки «*Kulu Sé Mata*» (Impulse!, 1967) покійного Боба Бенезри, шукаючи приводу понизити її ранг.

— Отже, тренуєшся? Така була думка?

— Була.

— І як? Спрацювало?

Арчі стенив плечима, як той скромний герой, що саме так знизує плечима, коли його питають, як, заради Бога, вдалося йому врятувати сотні сиріток, що опинилися в палаючому вантажному літаку, не допустивши зіткнення його з астероїдом. Розігруючи сцену перед Нетом, Арчі знав — відчував, як і ліву руку, що й досі боліла від малюка,— що ні здатність, ні бажання поняньчити Роландо Інгліша годину, день чи тиждень не мали ніякого відношення до його бажання чи здатності бути батьком майбутньому малюку, в якого саме завершувалося формування дихальної та ендокринної систем в темній лабораторії черева його дружини.

Підтирати дупку, заливати молоко з пляшечки, витирати слину рушничком — усе це прості завдання та процедури, серія етапів, таких же, як і решта життя. Обов'язки, які потрібно виконувати, повільні частини, які потрібно пережити, зміни, які потрібно витримати. Варто зайняти розум міркуванням, як визначити хитрий музичний розмір альбому «*On the Corner*» (Columbia, 1972) або в чому сенс одного з багатьох неясних абзаців «*Роздумів*» (Арчі саме перечитував Марка Аврелія в дев'яносто третій раз), посортувати однією рукою коробку цікавих записів, і не встигнеш оком моргнути, як настала тиха година, маюся повернулася додому і ти знову можеш братися за свої справи. Як у армії: пильнуй, сховай мозок у прохолодне сухе місце й чекай, доки все закінчиться. От тільки (зрозумів він, відчуваючи бурхливу паніку, що вже кілька місяців з ним загравала, переважно о третій ночі, коли вагітна дружина починала перевертатися з боку на бік і проганяла його сон, паніку, яку мало б приспати тренування з Роландо Інглішем, та натомість ледь заспокоїло) це ніколи не скінчиться. Не можна закінчити бути батьком, байдуже, куди сховаєш свій мозок чи скільки етапів батьківства ти уже пережив. Навіть коли помреш. Живий, мертвий чи на відстані в тисячу миль ти завжди почуватимешся на гачку роботи, яку не можна назвати процедурою чи серією етапів, яка вимагає від тебе цілковитої, постійної уваги, хоч іноді тобі навіть не доводиться нічого робити,

виконувати чи взагалі казати. Батько самого Арчі кинув їх із мамою, коли хлопець був ледь старший за Роланда Інгліша, та навіть кілька років після того, доки його зірка не закотилася, Лютер Столлінгз заходив, вчасно сплачував аліменти, водив Арчі на бейсбольні матчі, до парку атракціонів «Меріотс Грейт Америка» тощо, та було дещо, чого очікували від старого Лютера, та воно так ніколи й не матеріалізувалося, певна частина його душі так і не проявилася, хоч і стояв він просто поруч із Арчі. Батьківство означає обов'язок, значно більший за гроші, тіло, час, присутність чи то фізичну, чи то обмежену годинником: обов'язок безтерміновий, довічний і невидимий, як підкорення силі тяжіння зірок.

— Так,— кивнув Нет. На секунду дріт у ньому трохи розкрутився.— Малюки милі. А тоді виростають, припиняють митись і дрочать у свої шкарпетки.

На скло дверей набігла тінь, увійшов С. С. Мерчандані з похмурым виглядом. Обличчя цього чоловіка було просто створене для скорботи: припухлі очі, обвисла щелепа, крізь чорнильну пляму бороди так і хлюпає сум.

— Ви, панове,— сказав він мрійливо-сумно, з правильною класичною англійською вимовою, що нагадувала про кращі, культурніші часи,— в дупі.

— Мені вже доповіли,— відгукнувся Арчі.— Що сталося?

— «Догпайл»,— відповів містер Мерчандані.

— Кляті «Догпайл»,— погодився Нет, знову замуликавши.

— За місяць вони тут усе розриють.

— Один місяць? — запитав Арчі.

— Уже наступного місяця! Ось що я чув. Наш приятель містер Синглтері розмовляв із бабцею містера Гібсона Гуда.

— Клятий Гібсон Гуд,— зауважив Нет.

Шість місяців до цього ранку на прес-конференції, у присутності мера, Гібсон «Поганий» Гуд, колишній професійний квотербек «Пітсбург стілерс», президент і голова «Догпайл рекордінгз», «Догпайл філмз», голова фонду Гуда і п'ятий найзаможніший чорний в Америці, прилетів до Окленду на персональному чорно-червоному літаку, аж лускаючись від планів відкрити другий «Дирижабль Догпайл» на забутий Богом Телеграф-авеню поруч зі старим ринком «Голден стейт», за два квартали від «Брукленд Рекордз». Ще більше за свого гігантського попередника поблизу Калвер-Сіті, оклендський «дирижабль» умістив би в собі кінотеатр на десять екранів, ресторани швидкої їжі, територію ігрових автоматів і галерею на двадцять роздрібних крамниць, яку завершуватиме триповерховий медіамагазин «Догпайл», по поверху на музику, відео та інше (переважно книжки). Як і в торговому центрі «Догпайл» у Фокс-Гілз, оклендський флагман матиме солідний вибір продукції загальної спрямованості, але спеціалізуватиметься на афроамериканській культурі, «на всіх,— як зазначив Гуд на прес-конференції,— її незліченних багатствах». Кишені Гуда були глибокими, його імперські бажання давно вже одружилися з відчуттям соціальної користі; головною ідеєю нового магазину було не заробити грошей, а повернути, за одним махом, комерційне серце чорного району, вирізане за славетних часів будівництва магістралі в Каліфорнії. Не висловленими на конференції, хоча й можна було про них здогадатись, дивлячись на те, як ідуть справи в лосанджелеському центрі, лишилися наміри магазину не лише продавати компакт-диски з великими знижками, а й запропонувати великий вибір рідкісних товарів або таких, що були у використанні, як-от вінілові платівки із записами джазу, фанку, блюзу й соулу.

— Він не має дозволу чи що там потрібно,— вказав Арчі.— Мій хлопець Чан Флаверс описує його як людину, що загрузла в проблемах екології, дорожнього руху та іншій дурні.

Власник і директор ритуального бюро «Флаверс і сини», розташованого на Телеграф-авеню саме навпроти того місця, що

облюбував «Догпайл», був іще й членом міської ради Окленду. На відміну від Синглтері, член Чандлер Б. Флаверс колекціонував платівки, витрачав на них гроші не рахуючи, тож хоч партнери й не дуже розуміли його категоричне протистояння планам «Догпайлу», вони розраховували на нього, чіпляючись за обіцянки.

— Щось явно змінило міркування радника,— заявив С. С. Мерчандані тоном Джеймса Мейсона: такий собі хитруватий і втомлений, зі склянкою вермуту в руці.

— Ха,— відповів Арчі.

Ніхто у всьому Західному Окленді не був твердолобішим і краще підмащеним за Чандлера Флаверса, і якщо щось явно змінило його міркування, навряд чи то були погрози.

— Не знаю, містере Мерчандані. Вибори на носі,— сказав Арчі.— Він ледь перший тур пройшов. Може, намагається розворушити народ, трохи розкрутити. Пробудити енергію суспільства. Підхопити трохи зіркового пилу, що сиплеться з Гібсона Гуда.

— Авжеж,— промовив містер Мерчандані, хоч в очах у нього читалося «Аж ніяк».— Упевнений, знайдеться слушне пояснення.

Відкіт, хотів він сказати. Повернення боргу. Кожен, хто, як і містер Мерчандані, витримував рівномірний потік кузенів та племінників із Пенджабу, які зупинялися в його мотелях та мили автівки на його заправках, не накликаючи на себе незадоволення влади, погодився б із таким припущенням. Арчі ж було дуже важко уявити, що Флаверс — цей стриманий, ввічливий, завжди *коректний* чоловік, герой району ще з часів Лайонела Вілсона — бере відкати у пихатого колишнього квотербека, та Арчі завжди відрізнявся тим, що ставився до стану вінілових платівок гіперкритично, а до людей надто поблажливо.

— Хай там як, а вже запізно, еге ж? — припустив Арчі.— Угода не відбулася. Банк не здався. Гуд не отримав фінансування чи що там?

— Ніколи не розумів американського футболу,— продовжив С. С. Мерчандані.— Але мені розповідали, що коли Гібсон Гуд грав, то полюбляв влаштовувати сутички на полі.

— Є у грі така опція,— сказав Нет.— Хай би що там було, та перемогти його було важко.

Арчі відібрав у Нета Яффе дитину.

— Гібсон Поганий був іще тим бісовим сином,— погодився він.

* * *

Містер Ностальджія, сорок чотири, моржеві вуса, бабині окуляри, строката гавайська сорочка від «Reyn Spooner» на два розміри більша, стояв за обклеєним люмінесцентними наліпками виставочним столиком за п'ятсот доларів, навпроти відполірованого бетонного проходу й за три столики від реєстраційної стійки, під восьмифутовим банером, на якому було написано «Осередок м-ра Ностальджія», жував мармеладку й не міг повірити своїм, чорт забирай, очам.

— Йой! — тільки й вигукнув він, коли до столика наблизився загінчик громил: двоє кремезних білих охоронців у блакитних поліцейських сорочках і чорний бегемот, Гібсон Гуд власною персоною, з такими м'язами, що ледь увіпхнулися в рукави його чорної футболки.—
Прощу трохи поваги!

— Правильно, дідько забирай,— відповів чоловік, якого ескортували з вестибюля, і коли група вже зовсім наблизилася, містер Ностальджія побачив, що то дійсно він. Може, років на тридцять старший, фунтів на двадцять худіший, ват на сорок тьмяніший, але таки він. На розмір менший, ніж потрібно, червоний спортивний костюм, з якого стирчали щиколотки та зап'ястки. Пояс куртки підскочив на спині мало не до самого логотипа: пара жовтих кулаків, навколо них слова жовтими літерами: ІНСТИТУТ БРЮСА ЛІ, ОКЛЕНД, КАЛІФОРНІЯ. Довготелесий і широкоплечий, з пружною ходою, ніби трохи підскакує з кожним кроком. Уособлення величності, і це містерові Ностальджія

здалося напрочуд слухним, якщо не сказати вдалим. Усі так і повітрішалися на нього, усі чоловіки з пивними черевцями та волохатими спинами, одутлими обличчями, лисіючими черепами, з серцями, засипаними осіннім листям. Відірвалися від кошків зі старими примірниками «Інсайд спортс», жовтих фанатських рушників у рамочках з бронзовими табличками, що зазначали автора чорного кутастого підпису на жовтому махровому тлі, Рокі Блеєра, Лінна Свона чи ще когось. Піднімали голови від столів, викладених листівками з обличчями спортивних ідолів їхньої юності (Піт Маравіч, Робін Юнт, Боббі Опп), анульованими чеками на гроші з давно зниклих банківських рахунків Теда Вільямса чи то Джо Неймета; нерозпакованих наборів бейсбольних карток 71 року, таких же незіпсованих, як і спогади, і бейсбольних карток 86 року, де в кожному наборі красувався портрет новачка Джордана. Спостерігаючи за цим чорним сивоволосим велетнем, вони неясно пригадували обличчя зі своїх юних років. «Це ж той чувак, що все підписує. Розмовляв із Гібсоном Ґудом, і гучненько так. Точно він». Варто віддати йому належне, бідоласі вдавалося не опускати підборіддя. А було воно з ямочкою, як у самого Керка Дугласа. Світлі очі. Руки, прости господи, як два вирвані з корінням дерева.

— Вважайте, що вам пощастило, джентльмени,— вигукнув містер Ностальджія, коли група минала його столик.— Якби цей чоловік побажав, він би вас одним пальцем убив.

— Точно,— озвався молодший з громил.— Якби спершу купив квиток.

Містер Ностальджія порушником спокою не був. Кутив собі дозволене, дивився телепрограми про Другу світову, жував мармеладки і слухав «*Grateful Dead*», комбінуючи всі ці справи між собою як заманеться. Авжеж він мав свої претензії до влади, бо батько його пережив два табори, а мати брала участь у марші на Вашингтон, та й сам містер Ностальджія не здатен був утримати роботу, якщо доводилось звітувати перед босом. Та хай би в якій чудовій формі він перебував, та все ж був містер Ностальджія лише п'яти футів шести дюймів на зріст у своїх мексиканських сандаліях, тож до бійки краще було не доводити. Якщо наважитись заснувати стиль кунг-фу,

базуючись на його коронних рухах, то назвати його можна було б стилем мокриці. Містер Ностальджія унікав сварок, суперечок, бійок у барах, з'ясування стосунків удома чи на вулиці. Насильство він сприймав лише 1944 року в чорно-білому варіанті по телевізору. Він був торговцем із доброю репутацією та довгою історією і заплатив чималу суму організаторам спортивного шоу, виробникам спортивного взуття «East Bay Sports», і частина цих грошей мала піти на захист душевного спокою, який, принаймні теоретично, мусили б забезпечувати ці громили в блакитних сорочках. І душевний спокій, завважте, це не просто гарна фраза; це достойна мета, ціль релігій, обіцянка страхувальників. Але містера Ностальджія, як він згодом пояснюватиме своїй дружині (яка скоріше проковтне цілу миску вірусів еболи, ніж іще колись піде на спортивне шоу), неймовірно розлютило грубе поводження, якого зазнав герой його юності з тієї лише причини, що заявився в конференц-центр без квитка. Тож того суботнього ранку в Кайзер-центрі містер Ностальджія сам себе здивував.

Він вийшов із-поза захисного валу свого столика — оздобленого у вигляді шведського столу в одному з казино у Вегасі, з широким вибором неспортивних товарів, на яких він спеціалізувався і якими вирішив заробляти собі на хліб, серед яких був і повний комплект карток Боббі Шермана в комедії «Разом» 1971 року випуску, навіть із таким рідкісним номером, як-от 54. Містер Ностальджія рушив з місця плавно, з гідністю, що дало змогу одному з недоброзичливих спостерігачів ще кілька років зауважувати, пригадуючи його квітасту сорочку, що на параді троянд у Пасадені зник один візок.

— Стривайте, дозвольте мені купити квиток цьому чоловікові,— гукнув він у спину ескорту охорони.

Особистий охоронець Гібсона Ґуда озирнувся через плече, ніби на пів секунди замислився, чи не вступив бува у собаче лайно. Громили в блакитних сорочках пішли далі.

— Агов! Гей! — гукнув містер Ностальджія.— Стривайте! Агов, хлопці! Це ж Лютер Столлінгз!

Саме Столлінгз і зупинився першим, заляк на місці, обперся на своїх наглядців, повернувся до свого рятівника. Знайома усмішка — її привабливість зменшилась і поблякла від наркотиків чи тюремного стоматолога, а може, від тієї убогості, що змушує шукати шляхів потрапити всередину без восьмидоларового квитка,— викликала біль у грудині містера Ностальджія.

— Дякую, добрий чоловіче,— сказав Столлінгз. Театральним жестом указав на громил.— Мій любий друг...

Містер Ностальджія назвав своє справжнє прізвище, довге, єврейське і кумедне, яке годилося б скоріше для сиру чи хліба на заквасці. Столлінгз бездоганно його повторив, без єдиної глузливої нотки, які так часто з'являються в тих, хто це прізвище чує.

— Мій любий друг,— пояснив Столлінгз, смикнувши плечем, щоб скинути з нього руку громил, ніби митець-утікач, радий позбавитись гамівної сорочки,— люб'язно запропонував заплатити за мій квиток.

У кінці інтонація трохи піднялася вгору, ніби він поставив знак питання. Ніби хотів перевірити, чи правильно виклав факти.

— Точнісінько так,— запевнив містер Ностальджія. Він пригадав, як сидів у м'якому засаленому кріслі кінотеатру «Карсон Твін» однієї суботи років тридцять тому, груди так і прогиналися під вагою радості завбільшки зі слона, і дивився фільм з переважно чорними акторами — глядачі були теж переважно чорними — під назвою «Людина ночі». У фільмі йому сподобалося буквально все. Дівчина зі сріблястим африканським волоссям. Рукопашні бійки. Саундтрек у стилі фанк. Гонитва на зеленому «Саабі-сонет» 1972 року, що на граничній швидкості мчав вулицями, які легко впізнавали мешканці міста Карсон, Каліфорнія. Вбрання, бійки та вибухи, влаштовані грабіжниками банку. Та понад усе — зірка фільму, довготелесий, спокійний, неговіркий, як герой Макквіна, і так само не проти склеїти дурня, що можна вважати синонімом шарму. І — безперечно, в 1973-му — майстер кунг-фу.— Це велика честь.

Громили насунулись на містера Ностальджіа, налаштувавши свої прибори бачення, просканували зелену дводенну перепустку на виставку, що висіла у нього на шиї. Обличчя їхні спохмурніли, втратили вираз змученої самовдоволеності: велетні намагалися пригадати, чи згадується хоч щось про подібну ситуацію в офіційному довіднику громил.

— Він турбував містера Ґуда,— сказав охоронець Ґуда, виступивши на боці моралі в цьому відділку м'язів.— Купиш йому квиток,— заявив він містеру Ностальджіа,— він його ще раз потурбує.

— Тур-бу-вав? — у край скептично протягнув Лютер Столлінгз. Не винний у жодному зі злочинів, у яких його звинувачували чи колись звинувачуватимуть.— Як я можу потурбувати таку людину? Просто хотів побути поруч, постояти своїх тридцять секунд біля нього, як і всі інші. Взяти автографа та й піти своєю дорогою.

— Автограф безпосередньо у містера Ґуда коштуватиме сорок п'ять доларів,— завважив охоронець. Попри значні розміри, зріст і загальну потворність, голос у нього був м'яким, терплячим, бо йому, можна сказати, платили за те, щоб терпів дурнів. Підтримував вільний від дурнів периметр навколо Поганого Ґібсона, дбаючи, аби при цьому його роботодавець не виглядав покидьком.— Як ти збираєшся платити, коли навіть восьми баксів не маєш?

— Приятелю, агов,— гукнув Столлінгз і знову правильно вимовив прізвище, болюче — принаймні для містера Ностальджіа — спалахнувши усмішкою. Хоч би що він там робив із часів своєї слави, крім того що старів, безнадійно зношувався та спустошувався, на його пам'ять це ніяк не вплинуло; а може, він уже й кинув те робити.— Я сподіваюся, е-е, маю надію,— тепер знак питання стояв після кожного слова,— що якимось переконаю вас допомогти мені?

Містер Ностальджіа відступив, мимоволі зробивши крок назад

завдяки багатьом рокам спілкування з шахраями, ловкачами, жебраками й специфічними митцями, яких на кожній такій виставці було як зернівок у борошні. Підрахував, що різниця між пропозицією

купити квиток, таким собі жестом поваги, та платою за те, щоб чоловік узяв автограф Гібсона Гуда особисто для себе, становила тридцять сім доларів. Містер Ностальджія спробував пригадати, чи чув колись, щоб зірка (хоч і добряче забута) стояла в черзі, щоб заплатити за автограф іншої зірки. Навіщо це Столлінгзу? Де він хоче, щоб Поганий Гібсон поставив свій підпис? Не схоже, щоб у нього було щось підходяще: книжка, світлина, футболка чи хоча б програмка, серветка чи клаптик паперу. «Просто хотів побути поруч»? Наскільки поруч? Містер Ностальджія ніколи б не досяг успіху у своїй справі, якби не навчився на слух вирізняти шулерів та шахраїв, і слова Лютера Столлінгза пролунали як клаксон: щось він таки замислив. І, власне, майже зазнав поразки, аж тут з якоїсь невідомої причини містер Ностальджія не вийшов з-поза свого безпечного столика й не встромив свого носа туди, куди не мусив. Містер Ностальджія так і почув, як дружина оголошує єдину правильну думку про цю вправу, чергову в низці переспівів фрази «І про що ти тільки думав?». Але прізвище містера Ностальджія було не лише набором літер, воно було закарбоване в його ДНК. Згадавши вагу того слона радості в кінотеатрі «Карсон Твін» у суботу 1974 року, він вирішив повірити правді Лютера Столлінгза. Людина й не на таке здатна, аби отримати автограф квотербека на звороті касового чеку чи на розірваному паперовому пакеті.

— Можливо, я запропоную дещо краще,— промовив містер Ностальджія.

Він поліз до задньої кишені джинсових шортів і витяг згорнутий, вологий від поту конверт. Усередині лежали ще два зелені бейджики на шнурках, які видавалися кожному учаснику такого рівня. Він витяг один з них і протиснувся крізь захисну стіну громил. Лютер Столлінгз нахилив голову, виблиснувши лисиною Нельсона Манделі, і містер Ностальджія повісив бейджик йому на шию. Чарівник країни Оз наділив лева силою.

— Сьогодні містер Столлінгз працює на мене,— заявив він.

— Саме так,— негайно озвався Столлінгз, і голос у нього був не лише щирим, а й нетерплячим, ніби він уже кілька днів чекав на можливість

постояти за столиком містера Ностальджія. Він покосився на бейджик, який повісив на нього містер Ностальджія, і продовжив підігравати: — Працюю за столиком містера Ностальджія.

— Як саме працюєш? — поцікавився старший з громил.

— Роздає автографи,— пояснив містер Ностальджія.— Я маю повний і неповний, без Брюса Лі, комплекти карток «Майстри кунг-фу» і ще кілька сувенірів, які містер Столлінгз люб'язно погодився підписати. Гадаю, навіть афішу до «Чорного ока».

— «Майстри кунг-фу»,— повторив Столлінгз, ледь стримуючись, аби не видати того, що він і гадки не має, про що це веде містер Ностальджія.

— Надруковані «Donruss» у 1976-му, крутий набір.

Чотирьом розгубленим поглядам явно б не завадило, якби містер Ностальджія їх просвітив.

— Ну ж бо, хлопці.— Містер Ностальджія, широко розвівши руки, сколихнувши простір навколо себе.— Колекційні листівки? Маленькі картонні прямокутнички? З плямами від жуйки? Якщо захвати таку між спицями велосипеда, той гарчатиме, як «Гарлі-Девідсон»?

— Чорт, серйозно? — не втримався Столлінгз.— «Майстри кунг-фу». І там є Лютер Столлінгз?

— Авжеж.

— Лютер Столлінгз,— повторив старший із блакитних курток, з довгим темним волоссям, горщикоподібним черепом і трикутним російським чи то польським підборіддям, такого ж приблизно віку, як і містер Ностальджія. Скривив половину обличчя, ніби в одне око у нього була вставлена лупа.— Ну-ну. Що це? «Задавака». Серйозно? Це ти?

— Моя перша роль,— кивнув Столлінгз, хапаючись за несподівану можливість похвалитись. Він насолоджувався миттю. Поклав свою масивну вузлувату долоню на плече містера Ностальджія, щоб і той відчув, яка це насолода — робити те, що він уміє найкраще. Команда громил повернулася до тієї ролі, яку вони й мусили виконувати,— шанувальників Лютера Столлінгза.— Рік по тому, як я виграв титул.

— Титул у чому? В кунг-фу?

— Тоді ще такого не було. Тоді було карате. В Манілі. Чемпіон світу.

— Чемпіон світу, дідько забирай,— гмикнув охоронець Ґуда.— Ніколи б не сказав.

Столлінгз проігнорував ремарку велетня. Містер Ностальджія, неабияк задоволений собою, вчинив так само.

— Ми все з'ясували, джентльмени? — запитав Столлінгз у блакитних сорочок.

Охоронці в блакитних сорочках презирнулися із особистим охоронцем, той незадоволено похитав головою.

— Послухай, що я тобі скажу, Лютере,— сказав охоронець.— Спробуй лише наблизитись до містера Ґуда, і я тебе дістану, сучий ти сину. І пощади від мене не чекай.

Чоловік повернувся й упевненою ходою покрокував до столика, де його сидів його бос, з коротким йоржиком волосся, в чорній сорочці поло з червоним відбитком лапи на тому місці, де мусив би бути алігатор, озброєний лише сріблястим маркером, один перед вражаюче довгою чергою охочих узяти автограф. Потерті футболки, побиті м'ячі, листівки, бейсболки — сьогодні він зробить позначку на дев'ятидесяти тисячах сувенірів.

— Як скажете,— кинув Столлінгз, ніби йому й діла не було до Гібсона Ґуда.

Мало не лускаючись від самовдоволення, він пішов за містером Ностальджія до його столика. Можна було б подумати, ніби він сам не дав банді громил викинути себе на вулицю. Містер Ностальджія об'єктивно розумів, що він мусив би почуватись роздратованим, але чомусь йому ще більше стало шкода Столлінгза.

— Нумо, подивимось, що тут.

Столлінгз обвів поглядом стіл, відзначаючи блискучі запечатані набори «Малюків зі смітника» і «Лихоманки суботнього вечора», невідкриті коробки карток «Дюна», «Дактарі», «Ніжний Бен», настільну гру «Морк і Мінді», будильник у вигляді Бетмена, моделі літальних апаратів та кораблів виробництва фірми «Аврора» в оригінальних упаковках.

— Ого! Навіть листівки Альфа маєте? — вигукнув він.

Голос у нього при цьому, як і вираз обличчя, доки він роздивлявся все це, здався містеру Ностальджія нещасним, навіть жалюгідним. Не та зневага, яку завжди демонструвала дружина містера Ностальджія до його товару, а щось більше схоже на розчарування.

— Стандартний набір для такого шоу,— пояснив містер Ностальджія. Цікаво, коли ж Столлінгз повернеться до сорока п'яти доларів.— Нічого особливо цікавого.

Хоча містер Ностальджія і любив речі, якими торгував, ілюзій щодо їхньої цінності він не плекав. Вони вартували лише того, що за них платили: відновлювали невеличку часточку того, що було загублено, якщо в це вірити. Їхня ціна вказувала лише на відчуття власної цілісності, душевної досконалості, яку можна було відчутти, зібравши нарешті всі пункти, зазначені в списку. Але ще ніколи містерові Ностальджія не доводилося бачити, щоб його неспортивні листівки так когось розчарували.

— Альф, так, пригадую,— вів далі Столлінгз.— Дуже мило. «Сильний біль», «Морк і Мінді», ага. А де «Майстри кунг-фу»?

Містер Ностальджія обернувся до кошика, якого запхав під стіл після того, як уранці розклав товар на столі, порився в ньому. Хвилину він перекладав щось з місця на місце й нарешті витяг неповний комплект, той самий, якому бракувало Лі та Норріса.

— П'ятдесят дві картки в наборі,— сказав він.— Ви під номером, здається, дванадцятим. Якщо правильно пам'ятаю.

Столлінгз перетасував картки, на яких у намальованих бамбукових рамочках, прикрашених написами в стилі китайської каліграфії, були безладно перемішані портрети справжніх і вигаданих спортсменів (Такаюкі Кубота і Шанг-Чі) дюжини чистих видів бойових мистецтв, ще й кількох змішаних на додачу, серед яких бартитсу (Шерлок Голмс) і сават (граф Барузі). Врешті-решт Столлінгз знайшов і себе. Довго дивився на світлину, пирхаючи. На листівці була кольорова світлина з одного з фільмів, поганої якості. Молодий Лютер Столлінгз в червоній піжамі кунг-фу летів уперед ногами, майже горизонтально, на ряд озброєних мечами китайців.

— Чорт,— завважив Столлінгз.— Я навіть не пам'ятаю, звідки це.

— Візьміть її,— запропонував містер Ностальджія.— Беріть увесь набір. Це мій вам подарунок за все те задоволення, яке я отримав від вашої роботи за довгі роки.

— Скільки за неї просите?

— Цей комплект, як я і сказав, не повний. Тож прошу п'ять, але можу погодитись і на три. З Брюсом Лі та Чаком Норрісом пішов би за сім п'ятдесят.

— Чак Норріс? Так, я мав із ним справу. Тричі.

— Не жартуєте?

— Набив йому дупу в Тайпеї.

Містер Ностальджія вирішив, що подробиці краще дізнатися згодом, коли йому закортить розбити якийсь із уцілілих шматочків свого серця, засипаного листям.

— Беріть,— сказав він.— Вони ваші.

— Ага. Дякую. Це так люб'язно з вашого боку. Але, без образ, я уже і так переобтяжений, ну, ти розумієш, минулим, що таскаю із собою.

— О, звісно...

— Не хочеться збільшувати цю купу.

— Я вас чудово розумію.

— Мушу рухатись вперед.

— Авжеж.

— Подорожувати порожняком.

— Правильно.

— Скільки,— продовжив Лютер Столлінгз, понизивши голос до шепоту. Він кашлянув, почав знову, цього разу голосніше: — Скільки коштує лише моя картка?

— Е-е...— пробелькотів містер Ностальджія, зрозумівши на мікросекунду чи дві запізно, до чого приведе його брехня.— Сотню. Дев'яносто, сто баксів.

— Не жарт?

— Десь дев'яносто.

— Ага. Слухай. Дай мені цю картку, Лютер Столлінгз у... Спробуй вгадати... Скажімо, у «Зустрічі з пантерою».

— Мабуть, так і є.— Містер Ностальджія відчув, що гра знову почалася, що Лютер Столлінгз намагається розвести його і, певним чином, Гібсона Гуда.

— Я її підпишу, гаразд? — Так, ось воно.— І продам тобі за сорок п'ять баксів.

— Гаразд,— сказав містер Ностальджія, і його огорнув неймовірний сум, роздавив своєю вагою, виплеснувся на Столлінгза і всіх людей, що прокладали в цьому залі свій самотній маршрут від одного пильного кошика до іншого. Світ комплектів листівок завжди здавався містерові Ностальджія справжнім братством, лігою самотніх людей, об'єднаних пошуками втраченої слави зниклого світу. Аж раптом його вразила думка, що все це лише журавель у небі, в найкращому разі, а то й просто брехня. Жодної надії повернути минуле немає, ліга самотніх людей — фікція, пошуки минулого приречені, як і спроби обманути смерть.

— Якщо вам так хочеться,— продовжив містер Ностальджія. В принципі, він не проти був підняти ціну п'ятидоларового зображення Столлінгза в три-чотири рази. Але, передаючи Столлінгзу ручку з золотим кінчиком, яку подарували йому на бар-міцву бабуся з дідусем і якою він просив підписати щось для своєї власної колекції, він жалкував, що вийшов з-поза столику і не дозволив охоронцям просто протягнути Лютера Столлінгза повз «Осередок містера Ностальджія» й викинути за двері «Кайзер Центру».

Наступні пів години він кілька разів перевіряв, як там Столлінгз, бачив, як той ставав у кінець черги за автографами Гібсона Гуда, тоді тишком-нишком пробирався на початок, намагаючись непомітно пролізти вперед. У розпалі продажу обгортки від жуйки 1936 року зі сценою «Битви з акулою» за 550 доларів дантисту з Данвіля містер Ностальджія випадково кинув погляд на чергу й побачив, що Лютер Столлінгз таки дістався її початку. Охоронець приготувався діяти, як і обіцяв, без пощади, але Гібсон Гуд, трохи приглушивши посмішку, витягнув руку і заспокоїв його, приклавши долоню до грудей велетня, і велетень той відступив, сердито тряхнувши головою. Гуд і Столлінгз перекинулися кількома фразами — спокійно, без емоцій. Містерові

Ностальджія, який спостерігав за їхніми губами та жестами, інколи навіть ловив слово чи фразу, здалося, що розмова звелася до того, що Гібсон Гуд тільки й повторював «Ні», офіційно ввічливо, а Лютер Столлінгз намагався вигадати якийсь новий спосіб змусили його сказати «Так».

І справа вже так затяглася, що людям у черзі за Лютером Столлінгзом урвався терпець. Почалися перешіптування про інцидент, що трапився раніше, про те, що його мало не викинули. Трохи поскаржилися та пожалілися. Хтось озвучив колективне бажання, щоб Столлінгз «Припинив би вже!».

Столлінгз ні на що не звертав уваги.

— Ти його питав? — підвищив він голос, як і годину тому, коли блакитні сорочки підійшли, щоб перевірити, як йому сподобається, коли його викинуть.— Ти питав його про *Попкорна*? — Тепер він говорив достатньо голосно, щоб його почули і містер Ностальджія, і всі навколо.— Тоді маю для тебе потрібну людину. Підчепив на гачок. Ти ж знаєш, що я можу.

Нетерплячка черги змінилася на відкрите кепкування. Столлінгз повернувся до натовпу, спробував лайкою змусити всіх замовчати, звертаючись до хлопця в барвистій сорочці за дві людини від нього. Чоловік лише відмахнувся: «Іди до біса!»

До столика, за яким роздавали автографи, розмахуючи руками в химерному ритмі агресії, уже проштовхувались дві блакитні сорочки, Поголений М'яч і Радянський. Вони безцеремонно схопили Столлінгза під руки, скривившись, ніби від смороду, і заламали йому руки за спину.

За дві секунди, не більше, Поголений М'яч і Радянський уже лежали горілиць на пофарбованій цементній підлозі залу. Містер Ностальджія не був певен, котрому з них дістався удар ногою в голову, а кому — кулаком у живіт і чи взагалі Лютер Столлінгз ворухнув хоча б пальцем. Хоч би що там було, охоронці беркицьнулися на спину, а натовп охочих отримати автограф здригнувся, по черзі прокотилася хвиля. Людська

турбулентність перекинулася на інші черги, на тих, хто чекав на Кріса Малліна та Шона Гріна.

— Чорт! — Столлінгз повернувся до Гібсона Гуда.— Мені потрібні мої двадцять п'ять тисяч!

Гібсону Гуду, як вирішив містер Ностальджія, хай навіть той сам Гібсон Гуд, хай навіть у сорочці поло та мокасінах на босу ногу, вибору не лишилося: він мусив, як того вимагала легенда, зберігати спокій. Та сама спокійна, стримуюча рука на грудях охоронця. Ніякого страху. Усмішка. Він витяг свій гаманець, відкрив, блискавично відрахував десять банкнот. Відсунув їх на інший бік столика. Лютер Столлінгз уважно їх роздивився, нахиливши голову, груди його важко здіймались. Ось вони, гроші, лежать собі на заздрість натовпу, десять ідентичних карток із напрочуд цінної колекційної серії «Покійні президенти». Лютер тряхнув головою. Протягнув руку й узяв гроші. Повернувся — вже давно повернувся, подумав містер Ностальджія — до того, про що незабаром пошкодує. Коли він проходив повз столик містера Ностальджія, навіть не подякувавши, підборіддя він тримав уже не так високо.

Лише значно пізніше, коли голос із динаміків виганяв останніх відвідувачів із залу і світло над столиком для автографів згасло, містер Ностальджія помітив, що Лютер Столлінгз прихопив його золоту ручку.

* * *

Серпневого суботнього вечора 1973-го біля бару «Крапля меду» стояв крокодилово-зелений «торонадо» і муркотів свою крокодилову пісеньку. Його хромова усмішка була широкою і неосяжною, як обрій на заході.

— Дай визначення слову «торонадо»,— сказав чоловік із рушницею.

Очі за окулярами у товстій оправі були сонними, але сон він зневажав і презирливо дивився на тих, хто не міг з ним упоратись. Демонструючи непокору політичній моді, він намащував своє довге

волосся і воно спадало неймовірно блискучими хвилями. Ім'я його було Чандлер Бенквелл Флаверс Третій. Його дідусь, батько і дядьки — усі були власниками салонів ритуальних послуг, розсудливими й помпезними, та сам він мешкав у зоні постійного протесту проти них. Дев'ятнадцять місяців на борту «Боном Річард» лишили Чана Флаверса зі звичкою до амфетаміну й тату мультяшного привида на внутрішньому боці лівої руки. Рушниця біля його правої ноги, загорнута в пластиковий пакет для сміття, була помповим «моссбергом-500».

— Визначення? — озвався водій, Лютер Столлінгз, міркуючи про щось своє. Очі його, зелені із золотими цяточками, шукали будь-якого приводу, аби не дивитись у дзеркало заднього огляду.— Це ж назва авто.

— Але що вона означає? Яке значення має слово «торонадо»? Скажи мені.

— Сам скажи,— втомлено відповів Лютер.

— Це питання.

— Так, але що саме ти хочеш знати?

— Торро-на-до.— Чан бренькнув «р», наче струнами гітари Рікі Рікардо.— Ти на ньому їздиш. Говориш про нього. Любиш його. Та навіть не знаєш, що це означає.

Лютер помасажував шкіряний чохол керма, ніби шукав під ним якусь пухлину. Вкотре поглянув у дзеркало, тоді нахилився вперед, щоб Чан не заважав йому дивитись на двері «Краплі меду». Якщо Чана можна було описати як темного та кремезного, то Лютер Столлінгз був довготелесим і світлошкірим, з підборіддям космонавта. Він відслужив один термін в армії США, більшу частину часу розколюючи планки ногами на демонстраціях бойовим групам. Вдягнений він був як на танці: вузькі картаті брюки кльош, махровий пуловер з короткими рукавами. Волосся розрослося в розкішну африканську шевелюру.

— Здається, це з іспанської,— сказав Лютер.— Простонародний вираз, який можна приблизно перекласти як «відсмокчи».

— Вульгарна мова,— завважив Чан, згадавши свою багату спадщину вдосконалення сентенцій. Ця жорстка мертва граматика, яку так старанно вбивав у нього старий, завжди бентежила його за часів юності. Навіть за часів хулігансько-революційного періоду свого життя Чан дбав про правильність вимови, подібною до лілії в лацкані чорної шкіряної куртки.— Перша й остання втіха людини, яка не має що сказати.

Лютер відірвався від дзеркальця й подивився на Чана.

— Торонадо,— наказав він.

— Не знаєш, еге ж? — провадив далі Чан.— Просто визнай. Катаєшся собі на автівці, заплатив три тисячі доларів за неї, готівкою, а тільки й можеш припустити, що торонадо — це йоржики для миття мексиканських унітазів.

— Мене не обходить, чи...

— Хуаніто, хутчіше, неси торонадо, у мене діарея...

— Це означає бикоборець! — сказав Лютер, проковтнувши приманку, попри весь свій довгий досвід, попри те, що мусив не спускати очей із дзеркала заднього огляду й елегантних блискучих вінілових дверей бару, попри бажання опинитись за сто років і тисячу миль від цього місця й цього вечора.— Той, хто б'ється з биками.

— *Іспанською*,— глузливо підказав Чан.

Лютер стенув плечима. Коли Чан нервувався, йому ставало нудно, а коли йому ставало нудно, він починав чіплятись до будь-чого, аби тільки подолати нудьгу. Але розпитування це ховало під собою й дещо інше. Чан сердився на Лютера й намагався це приховати. Він уже кілька днів намагався приборкати свою лють, як той спартанський

хлопчик з лисицею під сорочкою, готовий стерпіти те, що вона гризе його нутрощі, ніж зізнатися, що ховає тварину.

— Бикоборець,— глузливо уточнив Чан,— це тореадор.

Він нахилився і набрав жменю патронів дванадцятого калібру з коробки, що стояла між ногами, зсипав їх у кишеню твідового блейзера. Від волосся, важкого від помади, поплив шлейф важких запахів, як від квітів, що занадто довго простояли у вазі й почали гнити.

— Ну, то торнадо,— зробив Лютер ще одну спробу.

То було таке жалюгідне припущення, що Чан, якому ніколи не бракувало вербальних висловів презирства, тільки похитав головою. Лютер уже зібрався було завважити, що саме він, невіглас, щойно виклав тридцять дві сотні доларів за цю красуню автівку із загадковим іменем, а професор Флаверс і досі користується автобусом.

— Чане, бісів ти син...— почав він, але зупинився.

З іншої кишені твідового блейзера з латками на ліктях Чан витяг пару сатинових рукавичок темно-фіолетового кольору. Гладенькі, розірвані по швах, оздоблені загостреними риб'ячими плавниками. Минулого Геловіна молодший брат Чана, Марсель, збирав цукерки в костюмі Бетмена і його збило авто. Хлопець помер. За кермом «рамблера» були п'яні негри, а обличчя хлопчика, що ступив з тротуару, було таким маленьким, що прорізи маски не збігалися з очима. Руки у Чана були дійсно мініатюрними, а навіть на них рукавички ледь налазили, тож коли він їх натягнув, шви розійшлися ще більше.

Коли Лютер побачив Чана в Марселевих рукавичках борця зі злом, він не знав, що і сказати. Він укотре поглянув у дзеркало заднього огляду: нічна Телеграф-авеню, мерехтливі субмарини світла та тіні. Чан поліз до пакета для сміття, витяг маску з вухами кажана з тонкого пластику. Завів еластичну гумку на потилицю, влаштував запозичене обличчя на своєму чолі.

— Слухай,— озвався нарешті Лютер, за кмітливістю він посідав друге місце день у день від 1955 до 1971-го включно, чого Чанові й не снилося,— розкажи, що це все означає.

Із вестибюля «Краплі меду» вийшла дівчина, що в ключових вузлах мала майже таку саму конструкцію, що й автівка відносно подовжньої осі. На ній були вузькі білі джинси, й розкльошені холоші роздувалися, як вітрила. Волосся було до блиску прилизане, але ззаду несподівано трансформувалося в об'ємну кульку. Ступні ніг вправно утримувалися на босоніжках на високій платформі, ніби вершники на хиткій спині слона. Фланіруючи повз автівку, дівчина підхопила поли бавовняної смугастої блузи, що прикривали талію, і зав'язала їх вузлом під грудьми.

— Ось воно,— сказав Лютер. Він натиснув на зчеплення й поклав руку на важіль перемикання передач.— Іди, якщо йдеш.

Чан опустив маску на обличчя, і Лютер побачив, що та пофарбована згори вниз, матова чорна фарба внизу застигла смугами, згладила рельєфи героїчного Бетменового підборіддя, приязної пластикової усмішки. Крізь прорізи маски, наче органи крізь хірургічні надрізи, виблиснули очі Чана.

— Джунглі кличуть,— сказав Чан крізь перегородку маски.— І до речі...— Він відчинив плечем пасажирські дверцята й вивалився з автівки. Рушниця в пакеті для сміття бовталася біля його боку, немов якийсь інструмент різнороба.— «Торонадо» не означає лайно.

Права рука Чана змією слизнула в пащу пакета, лівою він схопився за латунну ручку входних дверей клубу. Він ривком відчинив двері, права рука метнулася вбік. Пакет для сміття відлетів, оголивши зброю, запозичену Чаном вранці з підвального арсеналу в одній схованці Східного Окленду. Порив вітру підхопив крики, розбив їх на белькотіння, почувся глухий удар, і на видиху двері за Чаном зачинилися. Пакет для сміття потрапив у теплову воронку й закрутився в повітрі, ніби його заторсали, залоскотали невидимі руки.

Лютер приглушив звук вбудованої магнітоли. Тиша міста, зітхання автобуса вдалечині, припливна хвиля міжштатної автомагістралі, Гровер Вашингтон-молодший, тиха музика, вогники, що спалахують у такт «*Trouble Man*». Більше нічого. Лютер відчув, що його думки не те щоб пішли блукати, а мігрували, шукаючи інших можливостей. Десь далеко звідси під колесами його зеленого м'язистого авто шерхотіла траса до узбережжя, він їхав до Лос-Анджелесу, столиці решти його життя. Немов із гелікоптера він бачив, як котиться аркадним мостом, а навколо — океан, світанок і останні краплини ночі.

Він почув переривисте стакато кількох рушниць, що розрядились водночас. Двері «Краплі меду» знову розчахнулися, зсередини посипалися крики й верещання. Майже бігом вийшов Чан. Сів у авто і хлопнув дверцятами. Його лівий черевик, забризканий кров'ю, нагадував якусь яскраву пір'їну. Від рушниці солодко пахло пеклом, електрикою та горілим жиром.

Лютер переключився на першу передачу, поставив ногу на педаль газу, завис на мить, ніби той янгол з трубою на мормонському храмі, якого так добре видно з Воррен-фрівей і який, здається, позирає із самої верхівки цього шаленого світу.

Усе гарчання, на яке був здатен Детройт, вирвалося з двигуна на 450 кінських сил. Авто рвонуло так, що тільки й лишився слід — низочка зелених вогників уздовж Клермонт-авеню, від якої паморочилося в голові. Два дні тому на стоянці потриманих автомобілів на Бродвеї між Лютером і «торонадо» спалахнуло кохання з першого погляду. Тепер, коли вони розтинали Телеграф-авеню, у нього в животі аж щось заворушилося, більше схоже на приступ фізичного бажання. Чан викинув братову маску крізь відчинене вікно, сунув рушницю під сидіння. Здер рукавички й теж було зібрався їх викинути, але в останню мить, схоже, вирішив лишити. Права тепер була закривавлена та поцяткована порохом, трохи довша за ліву. Він так і лишився сидіти, стискаючи їх у кулаку, немов дуелянт, який видивлявся, кому б дати ляпаса.

Виїхавши на перехрестя з Клермонт,— за спиною нікого, законників нема й сліду,— Лютер зупинив авто на червоний. Звичайнісінька собі автівка: вікно опущене, лікоть звисає назовні, попереду ще один приємний літній вечір. Десь поблизу, як йому колись розповідали, похований під шаром часу й бетону, лежить клаптик землі, звідки почався бізнес у цьому кутку світу. Саме тут жили індіанці-мівоки, мріяли свої мрії, жиріли, як ведмеді, складали в купки мушлі від устриць, та й гадки не мали, що історія готує парад негідників.

— Що сталося? — запитав Чана Лютер, удаючи безтурботність. Лише зараз, приготувавшись озвучити це жахливе питання, він відчув щось на кшталт страху. Чан тільки музику зробив гучніше.— Чане, ти це зробив?

Лютер завважив, що Чан намагається дібрати слова так, щоб оповідь про те, що сталося всередині «Краплі меду», його не розлютила. Єдине, що Чандлер Флаверс ненавидів більше за ситуацію, коли недооцінюють його розум,— це поводитись так, ніби йому цього розуму явно бракує. Світло змінилося на зелене. Лютер крутнув кермо і з невідомої причини та за відсутності інших інструкцій від свого компаньйона звернув до того самого янгола на заході, що дмухав у свою апокаліптичну трубу. Минула ціла хвилина, яку Джо Бек та його гітара облаштували на свій власний розсуд. Нарешті Флаверс видав, ніби вичавив крізь вузьку прорізь, три слова:

— Відстрелив йому руку.

— Ліву чи праву?

— Праву руку.

— Він шульга або правша?

— Що?

— Попкорн шульга або правша?

— Хочеш сказати, що коли виявиться, що Попкорн Г'юз правша, то я напартачив трохи менше? Бо тепер Попкорн принаймні має лише руку, якою не користується.

Лютер замислився, а вони тим часом наближалися Таннел-роуд до того місця, де ця вулиця — непомітно, як ситуація, що псується від квапливого рішення,— переходить у Воррен-фривей.

— Ні,— врешті-решт здався він.

Після цього вони взагалі не розмовляли. Лютер повернувся до своїх думок. О сьомій ранку в понеділок він мусив з'явитись до орендованої студії в Студіо-сіті, щоб знімати першу сцену «Задавак», малобюджетного екшену, в якому недавно отримав головну роль. І сьогодні він роз'їжджав із виплаченим за цю роботу авансом. Будуть іще десять штук, а після цього все, що завгодно: сіквели, особливі умови, запрошення на телебачення, ролі, для яких Джим Браун був надто зайнятий, зйомки в одному фільмі з Бертом Рейнольдсом. І от тепер завдяки цьому клятому переплетінню бравади, відданості та екзистенціальної безрозсудності, яке в 1972-му

дозволило йому стати чемпіоном світу з карате в середній вазі, Лютер прив'язав до свого приємно невизначеного майбутнього, як до мішка з кошенятами, каменяку у вигляді Чана Флаверса.

Сьогодні все пішло геть не так, як було заплановано, та навіть якби Попкорн отримав у груди фатальну порцію свинцю й життя витекло б із нього, лишивши тільки калюжу під столом біля сцени, ситуація б не дуже змінилась. Так, насіння легенди, за якою Чан Флаверс сподівався стати Чаном «Трунарем» Флаверсом, убивцею людей — справжнісіньким, не якимось там удаваним покидьком з малобюджетного експлуатаційного кіно,— було б посіяне. Так, постійне ментальне страждання, якого зазнає Г'юї Ньютон через тривале існування Попкорна Г'юза, було б пом'якшено. Але все одно Лютерові Столлінгзу від того не було ніякої користі. Успіх цієї місії став би черговою невдачею, ще глибшою калюжею лайна, ніж та, в якій Лютер наразі перебуває.

Ніяких упереджень чи то особливих почуттів до наркодилерів штибу Попкорну чи то Чорної Пантери, який із ними воював. Він не переймався, хто контролює Окленд та вулиці гетто. Г'юї Ньютона він бачив лише раз у житті: чорна шкіряна куртка, невимушена усмішка, дурна балаканина на вечірках у кварталі Берклі. Він тоді ще подумав, що це черговий декоратор гангстерського егоїзму. Лютер Столлінгз, майбутня зірка чорношкірого й не лише кіно, не мав жодного бажання тут бути, результат, хай би яким би він був, його не цікавив. Чан попросив його підвезти, Лютер і погодився. А тепер замість убивства в дзеркалі заднього огляду він бачив кривавий слід невдачі. Тим часом образ золотого янгола, що розкинув крила на шпилі мормонського храму, продовжував алюром нестись уявою Лютера.

— Повертай ліворуч,— сказав Чан, коли вони з'їхали з траси на Лінкольн-авеню.

Лютер зібрався було протестувати, що поворот ліворуч уведе їх від храму, але збагнув, що не має особливої причини дістатися саме до того місця. Неясне бажання зробити небесного трубача свідком своєї слави підморгнуло йому в глибині душі та й розсипалося попелом. Лютер спрямував «торонадо» на вулицю Хоакіна Міллера.

— Куди їдемо? — запитав він.

— Я мушу подумати,— відповів найрозумніший хлопчик у класі. Він витріщився в ніч, що стікала по вікну, наче та злива. І видав: — Помовч.

— Я ж нічого такого не сказав,— гмикнув Лютер, хоча в голові крутилися різні комбінації слів на кшталт «Чи не запізно вже для цього?».

* * *

— Еге ж, бував я в тому «Догпайлі»,— сказав Мобі.— В центрі Лос-Анджелесу?

Мобі — один із постійних покупців, які часто заходять в обід. Юрист не така вже й незвична професія для кривдника вінілу на триста доларів на місяць, якщо не враховувати, що його клієнтами були винятково китоподібні. Його справжнє ім'я — Майк Оберштейн. Винятково — навіть ураховуючи прізвисько — білий, розмір XXL. Відносно довге волосся він зачісував на прямий пробор і заправляв за вуха. Мобі працював у фонді, чий головний офіс розташовувався у тому ж будинку, що й компанія дружини Арчі, подавав позови проти «Морського світу» від імені зятя косатки Шаму, бо люди доводили горбатих китів до глухоти. А ще пристрасно й необмежено витрачав гроші на джаз п'ятдесятих і шістдесятих.

— Те ще місце,— додав Мобі.

— Невже? — озвався Нет, годуючи з пляшечки Роландо Інгліша, надійно пристебнутого у дитячому візочку, який поставили на прилавок біля каси. Нет не зводив очей з малюка, тож, як зрозумів Арчі, вбивати Майка Оберштейна гамма-променями зі своїх зіниць не збирався.— Так жахливо?

Арчі добре знав — та й як йому не знати з усіх пишномовних тирад свого друга на цю тему,— як дошкуляло Нетові, що Мобі аж зі штанів вистрибував (хоча, якщо чесно, вже, мабуть, і не вистрибував більше), щоб говорити як хлопець «з району», як людина, «що мешкає за рогом», як сказав би сам Мобі, добродушний білий хлопець звідкись з Індіани.

— Чистий жах,— підтвердив Мобі, ніби за обладунками ховаючись за своєю добродушністю та кутаючись в уявний плащ супергероя і не звертаючи уваги на блискавки, що сипалися в нього з очей Нета, чи то просто не помічаючи їх.— Не жартую. Знайди мені цю божевільну платівку, Нете, називається «Джиммі Сміт наживо в Ізраїлі». А може, це просто міф. Я її вже багато років шукаю.

Нет кивнув, спостерігаючи, як із пляшечки зникає молочна суміш, а подумки, Арчі зрозумів це з напружених Нетових плечей, він діставав цей омріяний «*Jimmy Smith Live in Israel*» з рукава і ламав об коліно. І ще раз, на четвертинки. А тоді без жодного слова передавав

Мобі. Утримався навіть від «До біса той “Догпайл”! І тих клятих догпайлівських бюрократів!».

— От чого я не розумію, з усією повагою до вас, так це чому ви поводитесь, ніби тут відбувається завоювання,— промовив Король Брязкалець.— Просто в нашому районі відкриють «Догпайл».

Гарнет Синглтері, дідусь малюка Роландо, сидів поруч із Мобі біля скляних полицок з товаром, що розтяглися майже на половину південної стіни, в найдальшому від вікна куті, щоб триматись на певній дистанції від папуги. П'ятдесят Вісім, сірий жако примостився на плечі Кочіза Джонса, який займав свій звичний стілець між прилавком і вікном, того самого містера Джонса, якого п'ятдесят років експериментів з клавіатурою органа Гаммонда нагородили невиправним горбом. Десятиріччя дружби з пернатим лишили на плечах зеленого домашнього костюма містера Джонса сліди від пазурів та повисмикувані ниточки, перетворивши їх на зелений поліестровий лужок. Невтомний, як радіотелескоп, папуга крутив головою, шукаючи у всесвіті невидимі знаки та повідомлення. Час від часу П'ятдесят Вісім, який намагався розважати публіку музикальними виступами, імітував сталеві вібрації органа свого власника, навіть наважувався на імпровізацію, хоча й не переймався тим, щоб середня восьмитактова секція була саме посередині. Музикальні твори птах вибирав явно навмання, але Синглтері, який боявся та обожнював папугу, вбачав у тому розрахунок та іронію.

— Гібсон Гуд тут народився,— продовжив Синглтері, не дочекавшись пояснень від жодного з партнерів.

Синглтері було за п'ятдесят, але виглядав він на тридцять. Волосся в нього стирчало акуратними мікротредами, не товстішими за пальчик онука. Усмішка його була легка і тепла, а очі — холодні, як монетки на дні криниці. Як і у П'ятдесят Вісім, очі ті нічого не пропускали, ховаючи безперервне спостереження за туманом розмови. Арчі навіть припускав, що почувався ніяково в присутності птаха Синглтері саме тому, що відчував у ньому суперника або колегу.

Синглтері вів далі:

— Чоловік виріс у Лос-Анджелесі, але його бабуся й досі мешкає десь біля Рамфорд-плаза. Якби ви працювали в Атланті чи там у Нью-Йорку і цей хлопець вигулькнув би зі своєю великою чорною кінокамерою, я б зрозумів вашу образу. Але ж Гібсон Гуд наполовину місцевий продукт. Ну от як...— Його очі виблиснули, граючи на боці посмішки,— явна ознака того, що він збирався сказати щось наперекір Нетові.— ...як ви з Арчі. Наполовину місцевий, наполовину замісцевий.

— Половина на половину,— підсумував Нет, щось собі мугикаючи та заливаючи суміш у Рональдо Інгліша.

На апетит хлоп'я явно не скаржилось; ще до одинадцятої пляшечки «Гуд старт» уже скінчилися, й вони перейшли на порошок енфамі», розведений водою із бруклендського водопроводу. Енфаміл люб'язно надав С. С. Мерчандані, відкопавши його у своїй крамниці алкогольних напоїв на найглибшій та найвіддаленішій полиці, вкритій павутинням. Дитячий візок приніс сам Король Брязкалець.

— Погляньте на нього! — Кочіз Джонс спостерігав, як знижується рівень суміші у пляшечці,— точно ртутний стовпчик у термометрі. Він підморгнув Арчі. Містер і покійна місіс Джонс власних дітей ніколи не мали.— Дивлюсь я на нього, і мене спрага мучить.

— У мене й самого горлянка пересохла,— підтримав містер Мерчандані, і Арчі відчув, як у глибині серця заворушився жах.— Знаєш, Нете, тобі варто було б поставити тут кавовий автомат.

Арчі ще глибше закопався в таємниці ящика номер вісім. Теоретичний кавовий автомат був болісною темою; останнім часом суперечки між співвласниками починалися через підозри, чи бува не натякає Арчі на те, що за останні два роки вони дещо заклакли й настав час запропонувати щось більше, ніж необмежений вибір музики. Бо правда полягала в тому, що вони вже в лайні, з Гібсоном Гудом та його догпайлівською імперією чи без них. Вони заборгували за оренду Синглтері. Запаси платівок тануть, як і здатність покупати найкращі колекції через проблеми з потоком готівки. Можливо, якщо поглянути на цю справу спокійно та раціонально, час визнати, що ця діяльність,

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ